

ŠKOLSKI VJERONAUK U SLUŽBI HUMANIZACIJE ODGOJNO- -OBRAZOVNOG SUSTAVA

JOSIP ŠIMUNOVIĆ

Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Katehetski institut
Vlaška 38, p.p. 432
10001 Zagreb

Primljeno: 22. 1. 2004.

Izvorni znanstveni rad

UDK 268:371.2

371.2:268

Sažetak

Vjerski odgoj i obrazovanje imaju svoje mjesto u čovjekovu životu i cjelokupnom razvoju njegove osobnosti i njegovih sposobnosti. Oni nisu ništa drugo doli život čovjeka uz Boga Stvoritelja slušanjem njegove riječi i primjenom te riječi u konkretnim situacijama vlastitoga života. Kao takvi ne mogu biti nazadni i usmjereni protiv čovjeka. Čovjek se može odlučiti za ili protiv Boga, ali Crkva, po nalogu Božjeg Sina, ima zadaću pomoći čovjeku da u Bogu otkrije smisao svoga postojanja. Kroz povijest je Crkva sa svojim vjerskim odgojem i obrazovanjem igrala značajnu ulogu. Nezanemarljiva je njena uloga danas, a sigurno će ostati važan čimbenik u hodu čovječanstva do konačnog dolaska u Božje zajedništvo.

Vjeroučitelj u školi, osim što prenosi znanje na generacije učenika, svojim kvalitetnim radom razvija kod njih i humanost. U svom radu polazi od situacije samih učenika, prihvaća ih kao osobe koje se trebaju pravilno razviti i u tome im pomaže. Školski vjeronauk ne promiče parcijalan, nego cjelovit odgoj i obrazovanje učenika, imajući u vidu njihovu religioznu dimenziju. Stoga stavlja naglasak na promicanje osobnih i društvenih, općeljudskih i vjernihkih vrednota.

Ključne riječi: školski vjeronauk, vjeroučitelj, humanizacija odgojno-obrazovnog sustava, korelacija, razredno odjeljenje, komunikacija, kvalitetan rad u nastavi, odjeci školskog vjeronauka

0. UVOD

Kršćanska tradicija govori da je čovjek kruna Božjeg stvaranja. Na svoju sliku Bog stvara samo čovjeka. U srce mu upisuje kakav treba biti da bi vjerno odražavao njegovu sliku u prostoru i vremenu koje mu daruje. No čovjek ne sluša uvijek svoje srce i u njemu Božje zapovijedi. Malo-pomalo raznim *akcijama* i *projektima* koji jednostavno umanjuju njegovu bit, narušava svoju humanost od Boga danu.

Način i brzina života čovjeka danas čine više robotom, nekim strojem, nego čovjekom. U trku i brzini, počevši od najranije dobi, čovjek (netko prije-netko kasnije, netko više-netko manje) gubi kvalitetu svojstvenu samo njemu, a to je humanost! Može li čovjek biti ili živjeti bez humanosti? Mislim da na to nije potrebno posebno odgovarati!

Oni koji su na bilo koji način uključeni u proces odgajanja drugih, slažu se da je teško odgajati, ali kada se uđe u tu vješti-

nu, ona ispunjava i onoga tko odgaja i onoga koga se odgaja.

Učenici u obiteljima mogu imati različit odgoj. Oni su slika svojih obitelji, dokaz o tome koliko se u obiteljima radi s njima i *na* njima. Roditelji su zaposleni i nemaju dovoljno vremena da se posvete svojoj djeci. Tako, zbog životne i obiteljske situacije, škola kod većine učenika ima jedinu odgojno-obrazovnu funkciju, ako učenici nisu u međuvremenu pronašli alternativna rješenja, koja svakako nisu odgojno-obrazovna.

Bez obzira na stanje koje danas vlada u našem društvu i u svijetu uopće, uvijek su škole bile one institucije koje su nastojale oblikovati čovjekovu osobu i pružiti mu potrebno znanje za daljnje proživljavanje života. Koliko u tome današnje škole uspijevaju, govore rezultati. Razmišljajući o rezultatima, jedni na druge znaju prebacivati odgovornosti, dok učenici prolaze odgojno-obrazovna razdoblja, a godine odlaze u nepovrat.

Odgoj i obrazovanje nisu jednostran proces. Svojim ambijentom, načinom rada i osmišljavanjem prenošenja znanja i kulture na generacije, škola treba podupirati rast i razvoj ljudske osobe i humanosti svakog člana odgojno-obrazovnog procesa. Humanost treba toplinu i brigu da bi se mogla razviti u svom svojem bogatstvu. Ovdje neće biti govora o razvoju ljudske osobe i humanosti nastavničkog zbora, premda bi i o tome trebalo progovoriti, ali u mnogočemu će se moći pronaći i oni, jer o njima također ovisi uspješnost razvoja humanosti i ljudske osobe učenika u svim dimenzijama.

U ovom prilogu bit će govora o tome kako školski vjeronauk i vjeroučitelji, osim što im pružaju znanje, učenicima pomažu da budu bolji ljudi. Školski vjeronauk ne promiče parcijalan, nego cjelovit odgoj i obrazovanje učenika, imajući u vidu nji-

hovu religioznu dimenziju. Kao takav, stavlja naglasak na promicanje osobnih i društvenih, općeljudskih i vjerničkih vrednota.

»Škola mora postati drugačija, jer su djeca postala drugačija. Njihovi životni problemi zasjenjuju njihove probleme s učenjem; ako škola nije spremna primiti njihove životne probleme, neće se moći ni približiti njihovim problemima s učenjem.«¹

U *Pogledu* – katoličkom listu za mlade, Martina Novak se pita uči li se u školama i na fakultetima biti čovjek.² Više puta mislima nam je prošlo to pitanje. Mnogi faktori utječu na učenike, na njihove životne stavove i borbe, a škola – gdje je ona u tim važnim životnim situacijama učenika?

Škola ispunjava najvitalnije godine čovjekova života, u kojima je on najsposobniji za učenje. Kad učenici napuste školu, mogu biti puni znanja, ali siromašni iskustvom kako stečeno znanje upotrijebiti. Nakon izlaska iz škole njihova su očekivanja velika, slobodni su, ali bez ikakve životne orijentacije, bez ikakvog odnosa prema zajedništvu, zajedničkom dobru, izgradnji sebe i okoline u kojoj se nalaze.³

Što učiniti da se naši učenici razvijaju u zdrave i potpune osobe? Kako u tome mogu pomoći školski vjeronauk i vjeroučitelji? Vjeroučiteljima je stavljeno u ruke blago neprocjenjive vrijednosti – učenici! Osim znanja koja se pružaju tijekom obrade nastavnih jedinica, potrebno je učenike naučiti i usmjeriti kako ta dobivena znanja iskoristiti i ispravno upotrijebiti na dobrobit njih samih, ali i društva u kojem žive.

¹ H. VON HENTIG, *Humana škola. Škola mišljenja na nov način. Vježba praktičnog uma*, Educa, Zagreb 1997, str. 7.

² Usp. M. NOVAK, Uči li se u školama i na fakultetu *biti čovjek?*, u: »Pogled« 25(2001)7, 16-17.

³ Usp. H. VON HENTIG, *Humana škola. Škola mišljenja na nov način. Vježba praktičnog uma*, Educa, Zagreb 1997, str. 8.

Idućih godina neće biti toliko važno kakav auto vozimo, u kakvoj kući živimo, koliko novaca imamo u banci ili kakvu odjeću nosimo. No svijet može biti bar malo bolji jer smo odigrali važnu ulogu u životu djeteta.⁴

1. O ŠKOLSKOM VJERONAUKU

Održavanje sustavne vjerske pouke ili vjeronauka u osnovnim i srednjim školama, nakon njegova ponovnog uvođenja u školski odgojno-obrazovni sustav, od početka demokratskih promjena do danas, nekada manje, a nekada više, biva predmetom raznih rasprava o njegovoj utemeljenosti među školskim predmetima. Toliko rasprava nema niti o jednom školskom predmetu, pa ni o onima koji imaju *nacionalni karakter*, poput hrvatskoga jezika ili povijesti.⁵

Sasvim je jasno da se oko toga nisu svi složili na početku ponovnog uvođenja profesionalnog vjeronauka u školski odgojno-obrazovni sustav. No on je uveden na temelju rasprave stručne i šire javnosti u Republici Hrvatskoj i na prijedlog Hrvatske biskupske konferencije.⁶

Školski je vjeronauk uveden kao izborni predmet, ali kada se izabere, postaje obavezan i izvodi se pod istim uvjetima pod kojima se izvodi nastava ostalih obvezatnih predmeta. To je definirano Ugovorom između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture.⁷

Uvođenje katoličkoga vjeronauka je utemeljeno s teološko-ekleziološkog, antropološko-pedagoškog i povijesno-kulturnog i društveno-kulturnog stajališta. To nije ništa novo. Ta stajališta se mogu naći i u mnogim novijim dokumentima Katoličke crkve koji obrađuju cjelokupni vjerski odgoj i obrazovanje.⁸

4 Prema nepoznatom autoru, u: J. CONFIELD – M. V. HANSEN, *Melem za dušu 2*, Mozaik knjiga, Zagreb 1998, str. 175.

5 Usp. M. PRANJIĆ, »Materijal za diskusiju u svezi s eventualnim uvođenjem 'religijske discipline' u hrvatski odgojno-obrazovni sustav«, u: ISTI, *Srednjoškolski vjeronauk u Republici Hrvatskoj*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1994, str. 9-15. Ovdje navodimo samo neka novija razmišljanja objavljena u našim dnevnim i tjednim glasilima: *Priopćenje Nacionalnoga katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije povodom sve učestalijih napisa o vjerskom odgoju i vjeronauku*, u: »Katehetski glasnik« 3(2001)2, 211-214; *Država se ne smije miješati u propise Crkve. Razgovor s msgr. dr. Milanom Šimunovićem, predstojnikom Nacionalnog katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije o devalvaciji duha i potrebi veće angažiranosti Crkve na edukaciji*, u: »Novi list« od 7. listopada 2001; A. JURIC-ŠIMUNČIĆ, *Obrazovanje o vjeri ili odgajanje u vjeri: vjerski odgoj predškolske djece preputiti roditeljima*, u: »Vjesnik« od 13. veljače 2002; R. RAZUM, *Borimo se protiv agresije i destrukcije, a ne protiv nastave koja promiče istinu, slobodu i ljubav*, u: »Vjesnik« od 18. veljače 2002.

6 Više o tome u: MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE REPUBLIKE HRVATSKE, *Upute o uvođenju vjeronauka kao izbornog predmeta u osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*, u: »Glasnik Ministarstva prosvjete, kulture i športa Republike Hrvatske«, 9-10/1991; *Poruka hrvatskih biskupa o vjerskom odgoju u školi i župnoj zajednici*, u: HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA NACIONALNI KATEHETSKI URED, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije – Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zagreb – Zadar 2000, str. 151-155.

7 Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, u: *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, Hrvatska biskupska konferencija – Glas Koncila, Zagreb 2001, čl. 1.

8 *Gravissimum educationis. Deklaracija o kršćanskom odgoju*, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 5/1998, osobito br. 1-3 i 5-7; PAVAO VI, *Evangelii nuntiandi. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000, osobito br. 18 i 44; IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Glas Koncila, Zagreb 1994, osobito br. 69; KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost,

1.1. Katolički vjeronauk u osnovnim školama

1.1.1. *Teološko-ekleziološka utemeljenost katoličkoga vjeronauka u osnovnim školama*

Po svojoj naravi i poslanju, Katolička crkva je »pozvana, poslana i dužna upoznati sve ljude koji to žele s porukom kršćanske vjere o Bogu i čovjeku, o najdubljim pitanjima ljudskog života i svijeta«⁹. To poslanje ostvaruje prikladnim oblicima vjerske pouke u školi i župnoj zajednici. U školi joj je omogućeno da sustavno širi Radosnu vijest, čime izvršava i jednu od bitnih svojih funkcija, a ta je navještaj Riječi. Crkva uvijek prati tijek vremena u kojem živi. Kada nije smjela javno djelovati, pronalazila je načine kako da ljudima navijesti sadržaj katoličke vjere. Ako je prije uvođenja demokracije djelovala ilegalno, sada u demokratskom društvu ima pravo djelovati javno.

1.1.2. *Antropološko-pedagoško utemeljenje katoličkoga vjeronauka u osnovnim školama*

Crkva u Hrvatskoj živi u jednom pluralnom društvu koje nosi obilježje stanovnika različitih vjera, kultura i nacionalnosti. Takvo društvo traži odgovarajući pristup u cjelokupnom odgoju i obrazovanju. Traži pluralni i interkulturalni pristup. »Iz takvog pristupa proizlazi da suvremena škola svima treba omogućiti upoznavanje, čuvanje i razvijanje vlastitog te upoznavanje i poštivanje tuđega vjerskoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta.«¹⁰ To se postiže ugrađivanjem religioznih sadržaja i dimenzija u one školske predmete gdje ti sadržaji i dimenzije pripadaju po svojoj naravi. Ipak, za kvalitetniji i adekvatniji vjerski odgoj i obrazovanje zadužen je konfesionalni vjeronauk.

1.1.3. *Povijesno-kulturno i društveno-kulturno utemeljenje katoličkoga vjeronauka u osnovnim školama*

Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi što ga je, na svom plenarnom zasjedanju u Zagrebu 3. travnja 2003. godine, odobrila Hrvatska biskupska konferencija, naglašava povezanost katoličkoga vjeronauka u osnovnim školama i s povijesno-kulturnom i društveno-kulturnom tradicijom i baštinom hrvatskoga naroda. Katolička je crkva odigrala nezamjenjivu ulogu u »kulturnom i moralnom odgoju naroda na temeljima kršćanskog humanizma. Naša suvremena škola ne može zanijekati kršćanske korijene hrvatske i europske kulturne baštine, koja ostvaruje svoje plodove na religiozno-duhovnom, etičkom, kulturnom, umjetničkom, filozofskom, znanstvenom, pravnom, političkom i drugim područjima.«¹¹ Toga bi utemeljenja trebali biti svjesni svi građani Republike Hrvatske, a pogotovo oni koji još uvijek dovode u pitanje opravdanost vjerske pouke u predškolskim i školskim ustanovama.

Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb 2000., osobito br. 76; BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983, osobito br. 29; *Poruka hrvatskih biskupa o vjerskom odgoju u školi i župnoj zajednici*, u: HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA NACIONALNI KATEHETSKI URED, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije – Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zagreb – Zadar 2000, str. 151 – 155.

⁹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2003, str. 6.

¹⁰ *Isto*.

¹¹ *Isto*, str. 7.

1.1.4. *Svrha katoličkog vjeronauka u osnovnim školama*

Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi iz 1998. godine označuje kao glavnu svrhu katoličkog vjeronauka u osnovnim školama »sustavno i što cjelovitije, dijaloški i ekumenski vrlo otvoreno, upoznavanje (ne samo na informativno-spoznajnoj nego i na doživljajnoj i djelatnoj razini) katoličke vjere u svim njezinim bitnim dimenzijama«¹². *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* iz 2003. godine pod svrhom konfesionalnoga školskog vjeronauka smatra »jedinstveni, što obuhvatniji i idealno ocrtani horizont vjerskoga odgoja i obrazovanja djece i mladeži u sustavu javnih škola, kojim se naznačuje njihov što skladniji i cjelovitiji općeljudski i kršćanski odgoj s naglaskom na punini zrelosti kršćanskoga života«¹³.

Svrhu katoličkog vjeronauka prati i načelo vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku, koje je važno u religioznom odgoju i obrazovanju. To načelo ima pred sobom Boga i čovjeka. Čovjeku se treba prenijeti neokrnjena i cjelovita kršćanska vjera. U prenošenju neokrnjene i cjelovite kršćanske vjere postoje i razne formule koje treba zapamtiti. Formule i obrasci vjere trebaju se prvo razumjeti i prihvatiti, da bi se mogli konkretno primjenjivati u životu. Zato prenositelji vjere koriste sve blagodati moderne civilizacije i tehnologije kako bi temelje vjere mogli što bolje staviti u kontekst života današnjeg čovjeka. Važno je naglasiti da vjeroučitelji trebaju uvijek biti svjesni adresata koji su pred njima. Govor o vjerskim istinama prati dob adresata. Mora biti primjeren njihovoj dobi kako bi ga mogli na najbolji način razumjeti. Vjeroučitelj se uživljava u situaciju pojedinih razrednih odjeljenja koji žive u svojim vlastitim sociogenim i antropogenim uvjetima. Sve će to utjecati i na oblikovanje

ciljeva i zadataka nastavnih jedinica katoličkoga vjeronauka u osnovnim školama.

1.1.5. *Opći ciljevi katoličkoga vjeronauka u osnovnim školama*

Kod izvedbe nastave, velika se pažnja posvećuje učenicima i njihovim spoznajnim, doživljajnim, voljnim i radnim mogućnostima. U osnovnoj školi su djeca i preadolescenti. Opći se ciljevi katoličkog vjeronauka ostvaruju prema mogućnostima učenika, a definirani su ovako:

- Senzibilizirati učenike za religioznu dimenziju koja prožima i nadilazi sve dimenzije čovjekova bića. Razvijati kod učenika osjećaj za otvorenost prema transcendenciji u najširem smislu te za njihovu otvorenost i njihov odnos prema Bogu.
- Osposobljavati učenike za postavljanje pitanja o cjelini i najdubljem smislu čovjekova života i svijeta te razmišljanje o tim pitanjima u svjetlu kršćanske vjere.
- Pomoći učenicima u oblikovanju odgovornog, kvalitetnog i kreativnog vlastitog i zajedničkog vjerničkog i općeljudskog života.¹⁴

¹² HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998, str. 6.

¹³ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2003, str. 21.

¹⁴ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998, str. 7.

1.1.6. *Korelacija školskog vjeronauka s ostalim školskim predmetima*

Veliko bogatstvo u realizaciji vjerske pouke putem školskog vjeronauka predstavlja korelacija, suodnos školskog vjeronauka s ostalim školskim predmetima. Tako u nastavi katoličkog vjeronauka nalazi svoje mjesto hrvatski jezik s književno-umjetničkim tekstovima¹⁵ i pravopisom¹⁶, glazbeno i likovno izražavanje, smještaj nastavnih sadržaja u konkretno vremensko razdoblje – povijest te geografska područja – zemljopis. Biologija je također predmet s kojim vjeronauk vodi značajan dijalog i korelaciju. Ne smiju se zaboraviti ni strani ni klasični jezici. Osim sa školskim predmetima, korelacija može postojati i s mnogim izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima učenika¹⁷ te aktualnim crkvenim i društvenim, domaćim i svjetskim događanjima.¹⁸

1.2. *Katolički vjeronauk u srednjim školama*

Bilo bi nepošteno kada se u govoru o religioznom odgoju i obrazovanju ne bismo dotakli i srednjoškolskog vjeronauka. On se odvija u četverogodišnjim i trogodišnjim srednjim školama, a alternativa mu je etika. Učenici sa svojim roditeljima izabiru konfesionalni vjeronauk ili etiku. Onim učenicima koji izaberu katolički vjeronauk nastoji se »pružiti cjelovito poznavanje katoličke vjere, njezine tradicije i vjersko-odgojne sposobnosti, etičko-moralnu svijest i vrijednosti te izgrađen kritički odnos prema životu i svijetu. Osim izgradnje vlastite osobnosti i osposobljavanja za život u svijetu i društvu u kojem žive, želi ih se odgajati za poštovanje i iskreni dijalog s onima koji misle i vjeruju drugačije. U skladu s tom zadaćom, učenici upoznaju različite oblike religioznog go-

vora i načina izražavanja, osobito katoličkoga, posebice Bibliju i glavne dokumente kršćanske tradicije.«¹⁹

I u srednjoškolskom vjeronauku od velike važnosti ima načelo vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku. Nastava vjeronauka u srednjim školama nezamisliva je i bez korelacije s drugim školskim predmetima, ali još naglašenije, s mnogim dimenzijama života u koje mladi ulaze, kojima su zahvaćeni ili okruženi.

1.3. *Lik vjeroučitelja*

Da ciljevi i zadaće školskog vjeronauka u osnovnim i srednjim školama budu ostvareni, važnu ulogu ima osoba vjeroučitelja. Vjeroučitelj mora biti učitelj, odgajatelj, svjedok i vjernik. To znači da vjeroučitelj treba biti stručnjak u prenošenju sadržaja vjerske pouke – domeni obrazovanja, uz poznavanje i primjenjivanje rezultata suvremene metodike i didaktike, te

¹⁵ Književnoumjetnički tekstovi su veliko bogatstvo u obradi nastavnih jedinica. Mogu se koristiti u gotovo svim fazama metodičkih sustava. Pridonose boljoj aktualizaciji vjerskih sadržaja.

¹⁶ Učenici se na satovima vjeronauka i pismeno izražavaju. Vjeroučitelj njeguje hrvatski jezik, ispravlja učenike u pogrešnom usmenom i pismenom izražavanju.

¹⁷ Pripremanje svečanosti Dana kruha i zahvalnosti te božićnih priredaba, ukrašavanje školskog prostora, razni eko-programi, programi za suzbijanje ovisnosti i dr.

¹⁸ Učenici u višim razredima osnovne škole i u srednjim školama Zagrebačke nadbiskupije obrađuju nastavne jedinice u kojima se govori o Drugoj sinodi Zagrebačke nadbiskupije. Građa za vjeronaučnu olimpijadu Malog koncila 2004. godine ima temu *Srednja Europa blista, nasljedjujuć Krista!* – o srednjoeuropskom katoličkom danu. Analiziraju se događaji u domovini i svijetu, uspjesi naših sportaša, glazbenika, itd.

¹⁹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, NACIONALNI KATEHETSKE URED, *Program nastave katoličkoga vjeronauka za srednje škole*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2002, str. 11.

stručnjak u ophođenju s učenicima i usmjerenju njihovog razvoja u kompletne osobe – domeni odgoja. Učenici i mladi vole i žele svjedoke u svojim učiteljima i nastavnicima. »Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje, ili ako sluša učitelje, sluša ih zato jer su svjedoci.«²⁰ *Filigranskom vagom* mjere učenici svaku vjeroučiteljevu riječ, gestu, djelovanje i znanje. Prvo *studiraju* vjeroučiteljevu osobu, a tek onda ono što im on prenosi. Odmah mogu prepoznati je li vjeroučitelj *kod kuće* u onome što predaje ili ne! Ne trpe improvizaciju i dvostruki govor ili moral – da jedno govori, a drugo čini!

Kvalitetnim praćenjem i permanentnim obrazovanjem vodi se briga o vjeroučiteljima. Ona se vodi na nekoliko razina:

- *na razini župe* – župnik u čijoj župi vjeroučitelj radi,
- *na razini dekanata ili regije* – voditelji vjeroučiteljskih vijeća,
- *na razini biskupije* – mjesni biskup, (nad)biskupijski katehetski ured, mentori, savjetnici i nadzornici,
- *na razini nacije* – nacionalni katehetski ured, Katolički bogoslovni fakultet sa svojim institutima.²¹

O svom trajnom usavršavanju treba voditi brigu i sâm vjeroučitelj, prateći stručnu literaturu i rastom u vjeri.

2. RAZREDNA ODJELJENJA – SKUPINE U KOJIMA SE MOŽE KVALITETNO RAZVIJATI SLIKA O SAMOME SEBI

Dosad je bilo govora o značajkama školskog vjeronauka i osobinama vjeroučitelja koje pridonose humanizaciji školskog odgoja i obrazovanja. Pođimo korak dalje u našem razmišljanju! Koliko god danas svijet težio za globalnim ujedinjenjem, čovjeku današnjice je dosta masovnosti u kojoj

postaje broj bez imena i tako gubi svoj identitet. Razredno odjeljenje na čelu s razrednikom i učiteljima (među kojima je i vjeroučitelj) mala je zajednica, skupina u kojoj se može plodonosno razvijati slika o sebi, koja je preduvjet za zdravi, razumni i angažirani humanizam. Dobro je podsjetiti se da je skupina, pa tako u većini slučajeva i razredno odjeljenje »socijalna tvorevina u kojoj su dvije ili više osoba, te su te osobe povezane zajedničkim ciljevima, normama, strukturama, interesima i osjećajima«²².

Josh McDowell u svojoj knjizi *Slika o sebi* govori kako svaka osoba ima potrebu za trima temeljnim osjećajima, a vjeroučitelj kroz školski vjeronauk želi i nastoji razvijati te osjećaje kod učenika:

- »a) osjećaj ljubavi, prihvaćenosti i pripadnosti,
- b) osjećaj prihvatljivosti i vrijednosti,
- c) osjećaj podobnosti i sposobnosti.«²³

Te su potrebe osnovne svakoj osobi. Ti osjećaji – pripadnosti, vrijednosti i sposobnosti – potpornji su, stupovi na kojima počiva ispravna i zdrava slika o sebi samima. Ako je jedan stup nepotpun ili oštećen, slika o sebi je iskrivljena, nesigurna i nestabilna. Što su stupovi slike o sebi jači, to će čovjek bolje izdržati veće napore i traume u kasnijem životu.²⁴

20 PAVAO VI, *Evangelii nuntiandi. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000, br. 40.

21 Usp. A. MRVELJ, *Formiranje katehista za katehezu modernog vremena*, u: »Kateheza« 17(1995)2, 140-150, ovdje 149.

22 K. FRIELINGSDORF, »(Gruppen-) Leiter/Gruppe«, u: G. BITTER – G. MILLER, *Handbuch religionspädagogischer Grundbegriffe 1*, Kösel, München 1986, str. 39.

23 J. McDOWELL, *Slika o sebi*, Duhovna stvarnost, Zagreb 1989, str. 104.

24 Usp. isto.

Pokušat ćemo sada ukratko iznijeti što, prema Joshu McDowellu, znači svaki taj stup, svaki osjećaj za samu osobu i to primijeniti na učenike.

2.1. Osjećaj pripadnosti

Osjećaj pripadnosti ili osjećaj da smo voljeni temeljni je stup zdrave i ispravne slike o sebi. Taj osjećaj daje učeniku sigurnost da je dio zajednice, obitelji, društva, razrednog odjeljenja u kojima ga voli barem jedna osoba. To je spoznaja da ga netko voli i da netko za njega mari. On zna da ga netko voli bezuvjetno, onakva kakav jest. Kad-tad čovjek osjeti bar neki oblik ljubavi, a ljubav je najsnažnije sredstvo liječenja ozljeda duše u njegovu životu. To su pokazala i mnoga psihološka istraživanja. Taj osjećaj pripadnosti treba što više razvijati u našim razrednim odjeljenjima, a same učenike valja poticati da ga svojim međudodnosom učine vidljivim.

2.2. Osjećaj vrijednosti

Pripadnost je osjećaj prihvaćenosti od drugih osoba koje nas okružuju. Analogno tome, s osjećajem prihvaćenosti povezan je i osjećaj vrijednosti. Drugi nas prihvaćaju, znači nešto ipak vrijedimo. A ako drugima vrijedimo, ako to učenici osjete u svom razrednom okruženju, onda i svatko osobno treba biti toga svjestan, sebe takvoga prihvatiti, poštivati i dalje razvijati, na dobrobit sebe i drugih.

Svijet je pun ljudi koji se u nekoj mjeri osjećaju nedostojnima i nevrijednima. Iskustva iz djetinjstva često ostavljaju duboke rane koje se otvaraju i pogoršavaju s iskustvima mladenačke ili odrasle dobi. Ponekad se naš osjećaj bezvrijednosti povećava bavljenjem poslova koji narušavaju naš osobni standard i ostavljaju nas s osjećajem krivnje. Zdrava slika o sebi zahtijeva

snažan stup vrijednosti. Ukoliko je taj stup oštećen ili nedostatan, utoliko je iskrivljena i naša slika o sebi samima.

2.3. Osjećaj sposobnosti

Unutarnji osjećaj sposobnosti je treći stup naše slike o sebi. »Ja to ipak mogu!« – pouzdan je stav osobe koja ima zdravu sliku o sebi, kad preuzima nov zadatak. Ovdje svakako treba razlikovati i preuzetost, kada se preuzimaju razni poslovi i dužnosti izvan vlastitih mogućnosti, a s ciljem da se stvori što bolji *image* i ostvari viši *status* u razredu. Tada pate preuzeti poslovi i dužnosti, jer se ne mogu cjelovito obaviti, te svakako i osoba samog učenika koji takvo što čini, naravno, ako to želi spoznati i priznati.

Učenici trebaju imati pouzdanja u svoje sposobnosti i suočiti se s novim danom kao s izvorom novih prilika koje im se javljaju u životu. U svim razdobljima života potrebna im je podrška i ohrabrenje najbližih; u početku su to roditelji, braća i sestre, pa prijatelji, te svakako (vjero)učitelji u školi.

Svaki učenik, bio on vjernik ili ne, treba razvijati ova tri stupa svoje osobnosti i slike o sebi, pravilno i na odgovarajući način. U našoj je kulturi česta pojava da ljudi nastoje nadoknaditi manjak osjećaja pripadnosti ili vrijednosti pretjeranim osjećajem sposobnosti. Opsjednuti su poslom, jer misle, naravno krivo, da mnogo postižući postaju vredniji, pa će ih zato ljudi više poštivati. Slika toga su razne izvan-nastavne i izvanškolske aktivnosti koje učenici trebaju ispunjavati. Ili, pak, cijeli svoj život zamišljaju kako trebaju učiniti nešto veliko i sjajno da bi ih drugi prihvatili i voljeli! Nije li to često tragikomično?²⁵

²⁵ Usp. *isto*, str. 104-110.

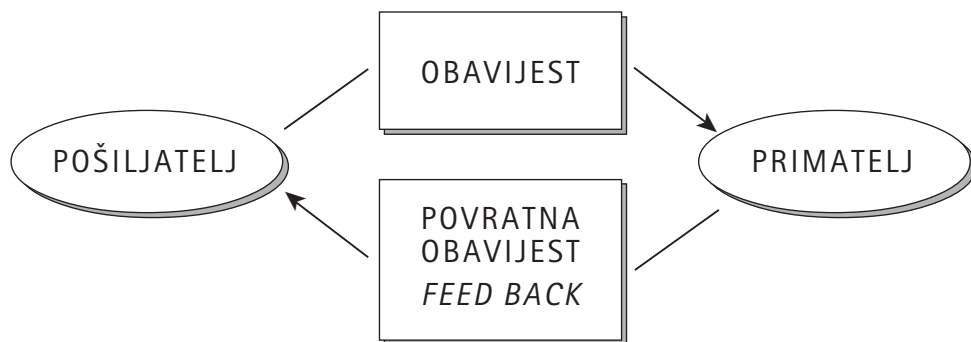
3. PRAVILNA KOMUNIKACIJA U RAZREDNOM ODJELJENJU²⁶

Svi smo svjesni da govor u našim međuljudskim odnosima ima posebno značenje. Govorom se najviše služimo u razrednom odjeljenju kada se učenicima prenosi novo gradivo, kada se provjerava naučeno ili kada se uređuje unutarnja struktura samog odjeljenja. Govor, osnovni proces međuljudske komunikacije, može se opisati s nekoliko pojmova. *Posiljatelj* je osoba koja želi nešto priopćiti. Svoju namjeru kodira u prepoznatljive znakove. Ti znakovi tvore riječi povezane u rečenice – *obavijesti*. *Primateelj* ima zadaću dekodirati tu osjetilno zamjetljivu tvorevinu/obavijest. *Povratna obavijest/feed back* je obavijest koju primatelj šalje kada povratno obavješćuje pošiljatelja da je primio i dekodirao obavijest, što je kod njega izazvala i poklapa li se njegovo primanje s pošiljateljevim slanjem obavijesti.

Primateelji i pošiljatelji obavijesti su svi članovi razrednog odjeljenja, učenici i učitelji. Ovdje će ukratko biti govora o verbalnoj komunikaciji, premda je u razrednim odjeljenjima sve češća neverbalna komunikacija u različitim oblicima, poput nezainteresiranosti za gradivo, hiperaktivnosti, agresivnosti, posebnih potreba i stanja učenika uvjetovanih raznim čimbenicima.

Jedna obavijest, izjava, sadrži mnoge poruke. Tu činjenicu ne smiju zanemariti ni pošiljatelji ni primatelji, ma tko to bio u razrednom odjeljenju. Više se puta pošiljatelj može naći u nedoumici kako će primatelj primiti obavijest, izjavu. Hoće li se poslana obavijest podudarati s primljenom? To komunikacijski proces – kako u školskom sustavu, tako i uopće – čini složenim, podložnim mnogim smetnjama u kanalima komunikacije, napetim, a više puta i uzbudljivim.

Verbalnu komunikaciju možemo shematski prikazati ovako:

²⁶ Za oblikovanje ove točke poslužio sam se djelom: F. SCHULZ von THUN, *Kako međusobno razgovaramo 1. Smetnje i razjašnjenja. Opća psihologija komunikacije*, Erudita, Zagreb 2001, str. 23-27; 70.

Komuniciramo s određenim ciljem. Korisno je znati kako se putem govora komunicira u razrednom odjeljenju i što se sve može otkriti putem obavijesti. Što učitelji poručuju učenicima i kako učenici primaju poručeno? Što učenici šalju svojim učiteljima i kako učitelji dekodiraju poslano sadržaje i na njih reagiraju?

Svaka se obavijest, iskaz, sastoji od predmetnog sadržaja, samoočitovanja pošiljatelja, odnosa pošiljatelj-primatelj, te apela upućenog primatelju.

Predmetni sadržaj – svaka obavijest sadrži najprije informaciju o nekom predmetu.

Samoočitovanje – u svakoj se obavijesti ne kriju samo informacije o nekom predmetu ili činjenici, nego i informacije o osobi pošiljatelja. U svakoj se informaciji krije određeno pošiljateljevo samoočitovanje. U to samoočitovanje spada hotimično samoprikazivanje ili nehotično samorazotkrivanje.

Odnos – u obavijesti se krije i odnos pošiljatelja prema primatelju. To se često prikazuje u izboru formulacije, boji glasa i drugim nejezičnim, popratnim signalima. Za ovaj element obavijesti primatelj ima naročito osjetljivo uho. Primanjem ovog elementa osjeća se odbačenim ili prihvaćenim.

Apel – gotovo sve obavijesti imaju funkciju utjecati na primatelja. Obavijest služi da se primatelja potakne nešto učiniti ili propustiti, da se u njemu probude određene misli i osjećaji.

Ovdje također treba dodati *feed back* ili *povratnu informaciju*, povratnu komunikaciju. Komunikacija ne završava time da netko nešto kaže i nekome to nešto pristigne. Naprotiv, komunikacija upravo tada počinje! Primatelj reagira na poslanu obavijest. On postaje pošiljatelj, a pošiljatelj primatelj. I tako utječu jedan na drugoga. To je interakcija.

Moderno gledište komunikacijske psihologije o međuljudskim odnosima glasi: komunikacija je plod uzajamnog djelovanja s najmanje dva sudionika. Osobne kvalitete, individualni obrasci i načini ponašanja osoba, uvjetovani su interakcijom.

Vjeroučitelj nastoji, putem sadržaja vjeronauka i njegova odvijanja unutar nastavnog procesa, izgraditi učenika u osobu ispravne komunikacije. To se vježba na različite načine: verbalnom komunikacijom, ali i ostalim oblicima komuniciranja, u kojima dolaze do izražaja mnoge metode i oblici rada u nastavi. Osim toga, jedan od elemenata ocjenjivanja u školskom vjeronauku je i kultura međusobnog komuniciranja – kojom učenik pokazuje svoj odnos prema vjeroučitelju, drugim učenicima svoga i susjednih razrednih odjeljenja te prema nastavničkom zboru škole.

4. KVALITETAN RAD U NASTAVI TAKOĐER JE U SLUŽBI HUMANIZACIJE

Koliko god učenici pokazivali, u određenoj mjeri proporcionalno svojim godinama, da ih nastava ne zanima ili da je ona nužno zlo, ipak žele da ona bude zanimljiva i funkcionalna, tj. da stečena znanja mogu upotrijebiti u životu. Učenici ne podnose improvizaciju, pogotovo ne lošu improvizaciju u nastavi, upravo zbog svoga odnosa prema njoj. Vrlo brzo osjete (ne)pripremljenost učitelja za sadržaje koje im prenosi. Kvalitetna priprema i rad pridonose zainteresiranosti za nastavu, koja onda potiče razvoj osobina i osobnosti učenika. Svaki školski predmet daje svoj doprinos razvoju učenika u potpunu osobu, pa tako i vjeronauk koji nastoji sve dimenzije ljudske osobnosti staviti u ispravan odnos s Bogom, izvorom čovjekova ži-

vota i humaniteta. To uvelike ostvaruje kvalitetnim i osmišljenim radom u nastavi.

»Najorganiziranije plansko obrazovanje izvodi se u nastavi, i to zbog toga što su u nastavi obuhvaćena tri glavna čimbenika: nastavnik, učenik i nastavni sadržaj.«²⁷ To je poznato pod nazivom didaktički trokut. Još se dodaje, kako kaže Poljak, i tehnika nastave, tehnologija. Nastavna tehnologija je »tehnika tako konstruirana i programirana da neposredno vrši didaktičku funkciju poučavanja i učenja, i to mnogo efikasnije i produktivnije od klasične didaktičke funkcije nastavnika«²⁸. Dakle, u ovaj didaktički četverokut ulaze i tzv. mediji komuniciranja, koji su posebno važni u nastavi školskog vjeronauka, a koji također pomažu zornije približiti nastavni sadržaj učenicima, čineći učenje i nastavu zanimljivima i kvalitetnima. Kvalitetnim održavanjem školskog vjeronauka, vjeroučitelji i učenici imaju priliku razvijati sebe i svoje sposobnosti.

William Glasser, u svojoj knjizi *Nastavnik u kvalitetnoj školi*, nabraja šest uvjeta za kvalitetan rad. Ti se uvjeti nude nastavnicima, pa tako i vjeroučiteljima, kao ideje vodilje u poučavanju:

1. ugodna i poticajna razredna sredina
2. koristan rad učenika
3. poticanje učenika da rade najbolje što mogu
4. poticanje učenika na valorizaciju i poboljšanje vlastitoga rada
5. pružanje kvalitetnog rada koji učenicima godi
6. objašnjavanje učenicima da kvalitetan rad nije destruktivan.²⁹

Razmotrimo ukratko svaki od navedenih uvjeta za kvalitetan rad u školi!

1. *Ugodna i poticajna razredna sredina* – Već je i prije bilo ukratko govora o tome. Ne može se kvalitetno poučavati ako

između onih koji poučavaju i onih koje se poučava vlada neprijateljstvo. Potrebno je poticati na obostrano povjerenje i prijateljstvo, jer u povjerenju se lakše može napredovati. Školski vjeronauk po svojoj specifičnosti promiče povjerenje i prijateljstvo, prvo prema Bogu, a onda i prema bližnjima koji okružuju učenike. Učeničkovi bližnji su obitelj, prijatelji u razrednom odjeljenju i *izvan* njega te nastavnici u školi.

2. *Koristan rad učenika* – Kvalitetan rad je i koristan rad. Nastavnik, pa tako i vjeroučitelj, uvijek će objasniti učenicima kakvu korist imaju od onoga što uče. Sadržaj školskog vjeronauka pomaže učenicima da vjeru proučava, živi i slavi.

3. *Poticanje učenika da rade najbolje što mogu* – Poznato je svima koliko se učenici trude u školi. *Linija manjeg otpora* zna biti jako privlačna. Zato je zadaća vjeroučitelja, kao i svakog nastavnika, da potiče učenike da rade najbolje što mogu. U tome pomažu mnoge nastavne metode i oblici rada u nastavi.

4. *Poticanje učenika na valorizaciju i poboljšanje vlastitoga rada* – Valorizacija vlastitoga rada je put prema kvalitetnijem radu i uspjehu. Potrebno je učenike poticati da i oni sami ocjenjuju svoj rad i otkriju mogućnosti poboljšanja. Kvaliteta je u školi vrlo važna.

5. *Pružanje kvalitetnog rada koji učenicima godi* – Malen je broj učenika koji se u školi osjećaju ugodno. Obično se škola smatra *nužnim zlom*. Kvalitetan rad i nastava mijenjaju stav učenika prema školskom predmetu i školi uopće.

²⁷ V. POLJAK, *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb 1991, str. 18.

²⁸ *Isto*, str. 60.

²⁹ Usp. W. GLASSER, *Nastavnik u kvalitetnoj školi*, Educa, Zagreb 1999, str. 36-39.

6. *Objašnjavanje učenicima da kvaliteta rad nije destruktivan* – Kvaliteta se ne postiže destrukcijom. Učenici moraju vjerovati da su nastavnici na njihovoj strani kada kvalitetnom i često zahtjevnom nastavom traže od njih angažman.

5. ODJECI ŠKOLSKOG VJERONAUKA

U školskoj godini 2001/2002. na katolički vjeronauk u osnovnim i srednjim školama bilo je upisano 486 133 učenika. U osnovnim školama je bilo upisano 337 910 učenika, što je u postotku 99,29%. U srednjim školama je na katolički vjeronauk bilo upisano 148 223 učenika, što je u postotku 77,56%.³⁰ Ne treba zanemariti činjenicu da učenici u srednjim školama mogu birati između konfesionalnog vjeronauka i etike. Očito mladi nešto traže!

Htjeli bismo govor o školskom vjeronauku i vjeroučiteljima koji su u službi humaniteta, zaključiti razmišljanjima vjeroučitelja i učenika. Nekoliko vjeroučitelja je progovorilo o svojim iskustvima, a nekoćina učenika o poticajima dobivenim na satu vjeronauka.

5.1. *Poticaji dobiveni na školskom vjeronauku*³¹

Što mogu učiniti za bolji svijet?

»Moram vjerovati u druge kao što vjerujem u sebe. Moram isto tako imati na umu da čovjek, kakav god bio, ima bar malo poštenja i ljubavi u duši. To samo treba otkriti!«

Učenik petog razreda

»Za bolji svijet mogu mnogo učiniti. Jedno je jako važno: širiti Isusovu nesebičnu ljubav prema svakom čovjeku.«

Učenik petog razreda

»Za bolji svijet mogu se odreći nečega što jako volim i uštedevinu dati časnama da je daju bolesnima i siromašnima. Mogu dati nekoliko kuna da bolesni i siromašni nabave lijekove, hranu, pa čak načine i bunar s pitkom vodom. Svaki čovjek može pomoći, može učiniti nešto važno za siromašne. Može dati samo tri kune. Za siromašne one mnogo znače.«

Učenik petog razreda

Isus djeluje preko mene...

»Isus djeluje preko mene kada pomažem ljudima. Ima mnogo načina kako pomoći ljudima. Npr. siromašnima darovati bar pet kuna, prijateljima u školi objasniti kada nešto ne razumiju, naviještati Isusovu riječ ljudima koji je još nisu čuli...«

Učenik petog razreda

»Isus djeluje preko mene kada pomažem svojim bližnjima, kada dijelim svoju ljubav i kada činim nešto što ne tješi samo mene nego i druge. Pomažem svojim bližnjima jer nas je tako učio Gospodin Isus. Kada dijelim svoju ljubav, osjećam da činim dobro. Za bolji svijet mogu širiti ljubav i dobro jer će mnogi ljudi biti sretni i osjetit će da nisu sami.«

Učenica petog razreda

»Isus djeluje preko mene kada pomažem drugima. Pomažem svojim bližnjima jer ih volim. Kada dijelim svoju ljubav, osjećam

³⁰ Podaci za školsku godinu 2001/2002. dobiveni su u Zavodu za školstvo Republike Hrvatske. Podaci za školske godine 2002/2003. i 2003/2004. nisu još obrađeni, te se nisu mogli koristiti u ovom prilogu.

³¹ Autor ovog priloga skupio je razmišljanja dobivena na školskom vjeronauku među učenicima petih razreda. Razmišljanja su objavljena u: *Vjeronaučna olimpijada Maloga koncila 2002. Kršćansko dragovoljstvo – volontarijat*, Rijeka – Trsat, 7-8. lipnja 2002, str. 27-30.

da je moje srce ispunjeno. Bolji svijet gradim kada pomažem drugima i suosjećam s njima.«

Učenica petog razreda

*Zašto želim biti Isusov/a učenik/ica?*³²

»Htjela bih biti Kristova učenica zato što je Isus dobar, pošten i od njega mogu jako puno naučiti. Uostalom, ja volim pomagati drugima, a to je činio i Isus. Voljela bih biti kao On.«

Učenica petog razreda

»Vrijedi biti Kristov učenik jer se možemo pouzdati u Boga. Ima mnogo primjera dobrih Isusovih učenika. Jedan je primjer i Ivan Merz, koji je uzor mladim ljudima jer je živio na svet način, a opet bio normalan. Volio bih biti poput njega, jer bi me se svijet sjećao kao dobra čovjeka i apostola.«

Učenik petog razreda

»Želim biti Kristov učenik jer mislim na život u raju. Da bih onamo mogao stići, moram biti sada dobar, pošten i spreman pomoći drugima u nevolji. Mislim da sam sada na pravom putu, jer slušam Božju riječ, idem redovito na svetu misu i ispovijed, te se trudim biti što bolji. Moji uzori su Ivan Merz i blaženi Alojzije Stepinac.«

Učenik petog razreda

»Želim biti Kristova učenica jer jedino tako mogu pomoći da ovaj svijet bude bolji i ljepši.«

Učenica petog razreda

»Sretna sam što sam Isusova učenica i ne želim nikada od njega otići. On mi pomaže da svoje probleme i probleme koji se znaju javiti u obitelji mogu što bolje podnijeti. Isus mi daje snagu za život.«

Učenica petog razreda

»Želim biti Isusov učenik jer znam da će mi On pomoći da se popravim i da budem

boljim čovjekom. Pomagat ću drugima i širit ću Njegovu Radosnu vijest.«

Učenik petog razreda

5.2. Iskustva vjeroučitelja³³

Razvijanje interesa učenika za katolički vjeronauk

»Vjeroučitelj bi trebao biti otvorena, komunikativna, samostalna osoba, uvijek nasmišana i otvorena za suradnju, spremna saslušati, pomoći i uputiti. Iskustvo mi govori da je osoba prepoznatljiva po tome kako se odnosi prema drugima, što govori, kako s drugima komunicira te da li se ponaša onako kako govori. Smatram da bi takav trebao biti vjeroučitelj, svjedok ne samo riječima već i djelom, primjerom. Ako smo kao vjeroučitelji dosljedni u tome, bit će to prvi, možda čak i jedan od najvažnijih načina kako privući učenika na vjeronauk, ali i na suradnju i aktivnost na satu. Iz svoga osobnog iskustva mogu primijetiti da moji učenici vole sudjelovati u mnogim aktivnostima, a posebno bih istaknula molitvene početke sata kad učenici samostalno predmole ili odabiru molitvu koju ćemo moliti.

Vole se izražavati na razne načine. Vole zapisivati svoja razmišljanja, male literarne minijature, usporedbe, svoja otkrića. Posebno su im dragi izrada plakata i panoa, te fotogovor i scensko izražavanje. Kroz sve te aktivnosti nastojim učenika približiti

³² Poticaji su dobiveni od učenika petih razreda, a objavljeni su u: *Vjeronaučna olimpijada Maloga koncila 2003. Hrvatske katedrale, Marija Bistrica*, 28-29. svibnja 2003, str. 35.

³³ Iskustva vjeroučitelja prenesena su iz metodičkih eseja koje vjeroučitelji pišu na polaganju stručnog, državnog ispita. Prilozi su objavljeni u: *Vjeronaučna olimpijada Maloga koncila 2002. Kršćansko dragovoljstvo – volontarijat*, Rijeka – Trsat, 7-8. lipnja 2002, str. 27-30.

Bogu. U tome učenici mogu prepoznati i moju brigu i ljubav prema njima i poslu koji radim.«

Vjeroučiteljica

Mogućnost korelacije vjeronauka i ostalih predmeta u sklopu odgojno-obrazovnog školskog sustava

»Vjeronauk nije običan predmet. I letimičnim iščitavanjem *Plana i programa katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* uočava se mnogo nastavnih jedinica koje se isprepliću s poviješću, umjetnošću, glazbom, književnošću, biologijom, zemljopisom...

Radim u malom prigradskom mjestu u neposrednoj blizini Osijeka. Nisam dugo u toj školi. Prvi put sam ja bila ta koja je trebala organizirati božićnu priredbu. Ravnatelj je bio poprilično ozbiljan glede tog zahtjeva i ja sam svoje zaduženje od samog početka tako i shvatila.

Mi, djelatnici škole, na moj smo prijedlog pokušali darovati više od obične božićne priredbe. Prijedlog je prva podržala nastavnica hrvatskoga jezika. Okupila je recitatore i s njima uvježbavala tekstove. Nastavnica glazbene kulture uzela je partiture i nakon što je odsvirala dva-tri akorda, oduševljeno je rekla: »Zvuči lijepo!« Uskoro je svaki predmetni nastavnik želio svojim znanjem sudjelovati u ostvarenju našega značajnog pothvata. Nastavnica tjelesne kulture uvježbavala je plesačice, i to čak i subotom u hladnoj dvorani! Scenografija se pripremala u učionici tehničke kulture. Informatičari su kreirali *Male vodiče za priredbu*, a kada danas uzmem u ruke te vodiče, mislim da se ni HNK u Osijeku ne može pohvaliti boljima.

Ni razredna nastava nije ostala izvan toga važnog projekta škole. Marljivo su se izradivale božićne čestitke. Prije same priredbe prodavale su se na ulazu, a novcem sakupljenim od prodaje obogatili smo škol-

sku knjižnicu s nekoliko vrijednih novih izdanja.

Predvorje škole bilo je *u znaku* povijesti i zemljopisa, pa tako ni ti predmeti nisu izostali, jer su mnogi mještani tek na priredbi vidjeli fotografije svetih mjesta u Izraelu koja su bila žive scene božićnog otajstva...«

Vjeroučiteljica

Prihvatiti mlade kakvi jesu

»Žele li današnji mladi biti prihvaćeni i pripadati nekome? Žele, itekako! Na vjeroučiteljima je poučiti prihvaćati mlade takve kakvi jesu, jer drugih mladih nema. Po uzoru na Isusa, valja komunicirati s njima na različite načine: riječima, šutnjom, djelima, samom prisutnošću. Iz osobnog iskustva mogu posvjedočiti da oni koji te u početku ne prihvaćaju, zapravo te najviše trebaju. Pokazalo se najboljim moliti za njih, prilaziti im s ljubavlju i razumijevanjem poštujući njihovu slobodu. Valja se družiti s učenicima izvan škole u krugu župnih zajednica te poduzimati konkretna djela ljubavi koja u početku ne moraju biti nešto veliko. Svako veliko djelo nastaje iz malih koraka...«

Vjeroučiteljica

6. ZAKLJUČAK

Vjerski odgoj i obrazovanje imaju svoje mjesto u čovjekovu životu i cjelokupnom razvoju njegove osobnosti i njegovih sposobnosti. Zbog događaja u našoj domovini tijekom skoro pola proteklog stoljeća, ali i onih koje donosi moderno vrijeme, treba posvetiti veću pažnju odgoju i obrazovanju za vjerski odgoj i obrazovanje. Vjerski odgoj i obrazovanje nisu ništa drugo doli život čovjeka uz Boga Stvoritelja, slušanjem njegove riječi i njenom primjenom u konkretnim situacijama vlastitoga života.

Kao takvi, ne mogu biti nazadni i usmjereni protiv čovjeka. Čovjek se može odlučiti za ili protiv Boga, ali Crkva po nalogu Božjega Sina ima zadaću pomoći čovjeku da u Bogu otkrije smisao svoga postojanja. Kroz povijest je Crkva sa svojim vjerskim odgojem i obrazovanjem odigrala značajnu ulogu. Nezanemariva je njihova uloga danas, a sigurno će ostati važni čimbenici u hodu čovječanstva do konačnog dolaska u Božje zajedništvo.

Uvijek će postojati rasprave o utemeljenosti vjerskog odgoja i obrazovanja u pojedinim fazama cjelokupnoga čovjekova odgoja i obrazovanja. I dobro je da se vode rasprave, jer one samo pomažu poboljšanju kvalitete održavanja vjerske pouke. Crkva je spremna na dijalog i rasprave, ali protivi se predrasudama i nepoznavanju činjenica. Zato će i dalje poraditi na tome da među njezinim članovima i ljudima različitih svjetonazora i religijskih opredjeljenja bu-

de što manje predrasuda i neznanja o njezinoj bitnoj funkciji – naviještanju Riječi.

Iz svega što je bilo rečeno proizlazi da vjeroučitelj u školi, osim što prenosi znanje na mnoge generacije učenika, svojim kvalitetnim radom razvija kod njih i humanost. Vjeroučitelj u svom radu polazi od situacije samih učenika, prihvaća ih kao osobe koje se trebaju pravilno razviti i u tome im pomaže. Kvalitetan rad potpomaže razvoj učenikove osobnosti i doprinosi otkrivanju i razvoju mnogih njegovih sposobnosti i vještina. Za kvalitetan rad vjeroučitelja potrebna je osobna angažiranost, permanentno obrazovanje i osvježenje u struci. Prenošenje znanja potvrđuje se vlastitim svjedočanstvom, ozbiljnošću u radu i iskrenim pristupom učenicima te poštenjem u ocjenjivanju. Dakako, najbolji vjeroučitelj je onaj koji, uz kvalitetno, zanimljivo i poticajno prenošenje gradiva, svojim učenicima zna biti i prijatelj.